

Omgeploegde herinneringen

Colofon

ISBN: 978 94 6365 670 2
1e druk 2024
© 2024, Anthonie van de Wardt

Uitgeverij Elikser
Ossekop 4
8911 LE Leeuwarden
www.elikser.nl
Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Omgeploegde herinneringen

Anthonie van de Wardt

‘In mijn herinnering was het daar altijd donker.’

Hij hapert en krijgt een brok in zijn keel.

‘Ga door,’ zegt Carla die recht tegenover hem zit.

Hij slikt en haalt een keer diep adem. ‘Ons evacuatie-onderkomen was een soort pension. Wij – ik, mijn ouders, zus en broertje – bewoonden daar drie kamers, de anderen waren allemaal bezet door alleenstaande dames en heren; zo werd daar over gesproken. Ik weet niets meer over een hongergevoel of gebrek aan eten, maar terugkijkend ondernam ik regelmatig strooptochten; dat betekende de trap op naar de bovengelegen etages.’

‘Geef eens aan wat je toen zag en voelde.’

‘Een rode loper op de trap met koperen roeden die opvallend glansden. En de geur; het rook er naar opgewarmde soep, een lauwwurige stank. Ook was het daar altijd stil en schemerig, een stilte die iets geheimzinnigs had. Een van de oorzaken was dat we al lang geen elektriciteit meer kregen. In mijn herinnering waren de muren en deuren heel hoog. Deuren die op een kier opengingen met handen die mij iets toestaken. Stemmen.’

Hij valt stil en ontwijkt de blik van Carla.

‘Zei jij zelf iets of klopte je ergens aan?’

Zonder iets te zeggen haalt hij zijn schouders op.

‘Je blijft volhouden dat je angst voor duisternis daar is ontstaan.’

‘Ja. Ik weet nog dat ik half huilend bij mijn moeder aankwam die mij vroeg of ik was gevallen. Mijn moeder, toch al overbezorgd en toen vrij nerveus verbood mij om voortaan alleen het trappenhuis in te gaan.’

Carla kijkt hem lang aan, leunt dan iets achterover en zegt: ‘Zou je eventueel mee willen werken aan – met een groot woord – regressietherapie?’ Ze knikt in de richting van de divan. ‘Die staat daar niet voor niets. Let op, het heeft niets te maken met hypnose, maar ik breng je in een diepe ontspanning en stel dezelfde vragen als nu. EMDR zou ook kunnen, maar daarvoor lijken mij jouw trauma’s niet zwaar genoeg. Het is een uit de Verenigde Staten overgewaarde therapie die zeer succesvol blijkt. Ik zal je daar zo meteen een filmpje over tonen.’

‘Goed, lijkt me interessant.’

‘Ik laat dit nu even rusten maar wil graag weten hoe je de hongerwinter bent doorgekomen?’

‘Alle dagen verliepen zo’n beetje hetzelfde maar plotseling was het over. De Canadezen trokken de stad binnen. Overall hingen vlaggen. Voor mij een complete verrassing want ik had nog nooit de Nederlandse vlag zien waaien. Niet lang daarna keken wij vanuit het zolderraam naar de voedseldroppings. In plaats van bommen op Duitsland wierpen de vliegtuigen van de geallieerden voedselpakketten op een sportcomplex aan de rand van de stad. Een paar dagen later aten wij het zogenaamde Zweedse wittebrood, dat leek wel gebak.’ Hij legt zijn handen tegen zijn gezicht en ziet zichzelf weer aan de hand van zijn moeder naar de winkel lopen.

‘Rolf!’

Met zijn handen terug op tafel ademt hij opnieuw diep door. ‘Ja, ik ben er weer. Zoals ik je al vertelde, herinner ik mij niets over honger of gebrek, maar daarna ben ik vreselijk bijna obsessief gaan eten. Na schooltijd – rond vieren in die tijd – had mijn moeder altijd een bord pap voor mij klaar staan. Veel eten, die drang naar voedsel heeft ongeveer tot mijn veertigste geduurd. Als collega’s een boterham van hun

meegenomen lunch over hadden kwam die als vanzelf bij mij terecht: ik had nooit genoeg. Naar mate ik ouder word, komen die oorlogsdagen vaker aankloppen. Iedere dag gebeurde er wel wat. Als mijn vader niet kwam opdagen, begon mijn moeder ongerust heen en weer te lopen. “Als hij maar niet is opgepakt,” is een zinnetje dat in mijn geheugen staat gegrift. Maar ook de armoede na de bevrijding. Toen werd vijf mei natuurlijk dik gevierd. Bij ons met een straatfeest. Wij, de kinderen, hielden wedstrijden met als hoofdprijs een pakje roomboter. Stel je voor een pakje roomboter, die liggen nu in tien verschillende merken in de schappen. Dat pakje kwam bij de verkeerde terecht en er ontstond ruzie. Twee vaders gingen met elkaar op de vuist.’ Hij grijnst.

Carla glimlacht.

Met zijn laptop loopt hij naar de buiten, zet die op de tuintafel en pakt de stoel die hij daar al een paar dagen geleden heeft neergezet want het is aanhoudend mooi weer.

Vanuit de hoek van het prieel kijkt de jonge kauw hem aan. Een kleine week geleden vond hij hem in de poort naast zijn huis. Omdat daar altijd katten rond scharrelen heeft hij hem meegenomen en in de tuin gezet. Het beestje protesteerde nauwelijks. Bij het neerzetten gebruikte hij op geforceerde wijze zijn vleugels en poten om te proberen zo snel mogelijk onder een struik te verdwijnen. Gek genoeg dacht hij bij dat gefladder aan de gebroeders Wright die bij de eerste vlucht in staat waren hun toestel twaalf seconden in de lucht te houden. Hij belde de dierenambulance maar omdat er nog tien wachtenden voor hem waren werd hij dat gauw zat. Op internet las hij dat men eventuele uit het nest gevallen kauwen zo veel mogelijk met rust moet laten. Ook al zie je ze niet, de ouders zijn in de buurt. Dat klopte, want niet

lang daarna zag hij dat het jong door een van de ouders werd gevoed. Voor een vogel die nog niet in staat is te vliegen is Wright wel een toepasselijke naam.

Vanuit een makkelijke zit trekt hij de laptop een beetje naar zich toe en tikt *Regressietherapie* in.

Bijna meteen verschijnt er *'Regressie- en reïncarnatietherapie'*.
Bingo! Lezen!

'Regressietherapie is een vorm van therapie om het leven terug op de rails te krijgen. Het kan helpen om delen van jezelf terug te vinden, trauma's te verwerken, inzicht in je overlevingsmechanismen te krijgen en een nieuwe leefstructuur op te bouwen. Regressie is teruggaan in de tijd, soms zelfs tot voor de geboorte volgens sommige regressietherapeuten. Een trauma kun je al voor je geboorte oplopen en er nog steeds last van hebben.'

'Nou, nou!' hoort hij zichzelf zeggen.

Voor zover hij Carla heeft ervaren – direct en nuchter – kan hij zich niet voorstellen dat zij tot die 'sommige therapeuten' behoort die ervan uitgaan dat er individuen rondlopen met trauma's van voor hun geboorte. Je moet dan wel in reïncarnatie geloven.

Hevig gekrijs vanaf de dakrand van zijn huis; waarschuwingsskretten van de ouders, hun jong is in gevaar. Er loopt een kat over de schutting. Haastig loopt hij naar de tuinslang die altijd aangesloten klaarligt. Katten zijn leuke beesten als zij maar niet in je tuin poepen of op vogels jagen. Hij heeft de slang nog niet beet of het beest is al verdwenen.

Terug in zijn stoel leest hij de informatie globaal door.

'In een vraaggesprek wordt uitgezocht wat de problemen zijn en wat je nog weet.'

Zo kondigde Carla het ook aan.

'Door terug te gaan in de tijd, leert de cliënt problemen te lokaliseren, inzicht te krijgen en ...'

Na een korte klik verschijnt uitloggen en hij klapt de laptop dicht. Beseft hij waaraan hij is begonnen? Is zijn angst voor duisternis een probleem waar niet of juist wel mee valt te leven? Medisch gezien lijdt hij aan achluofobie, een aandoening die voornamelijk bij kinderen voorkomt. Meestal fantaseren die dat er iets onder hun bed ligt of in het donker hun kamer komt binnensluipen. Een lichtje in de slaapkamer brengt vaak uitkomst. Bij volwassenen komt het minder vaak voor en is de oorzaak meestal te wijten aan een trauma, een overdreven gevoeligheid of een fantasievol brein. Hij heeft Carla de aandoening ‘achluofobie’ niet horen noemen. Verstandig; zij maakt haar cliënt niet wijzer dan hij is. Vroeger, tijdens het kamperen was hij zo slim om – samen met zijn partner – voor het slapen gaan nog een wandelingetje over het terrein te maken. Meestal schemerde het en maakte hij van de gelegenheid gebruik om even snel naar de wc te gaan. Zelfs dan voelde en zag hij hoe de duisternis bomen vervormden tot klonterige giganten die dreigend boven hem uit torenden. Hoewel het chic klinkt is het geen fobie waar je in gezelschap vrolijk kond van doet. ‘Jongens luister, ik lijdt aan achluofobie. Niet lachen maar ik schijt in mijn broek als het donker wordt. Als ik ’s nachts moet plassen gaan alle lichten aan en druk ik deuren voorzichtig open omdat ik denk dat er iemand achter staat. Dat komt omdat ik tijdens de oorlog, nou ja ... bla bla bla.

Geritsel.

Wright hipt onder een struik vandaan en kijkt in zijn richting. Hij lijkt minder angstig, met kleine schokjes gaat zijn kop heen en weer. Pa en ma kauw heeft hij nog niet gezien, misschien laten zij hem expres een tijdje in de steek. Probeer nu zelf maar wat eten te versieren en verdomme nog aan toe, vlieg toch eens, kreng. In vergelijking met mensen gaat de

opvoeding van vogels razend snel en is het geen wonder dat er weleens iets misgaat en er doden vallen. Jongen die ‘het niet doen’ worden genadeloos uit het nest geflikkerd en zijn voer voor katten. Voor hem is het verrassend dat zij een jong zoals Wright blijven volgen, bewaken en voeden. Dat betekent toch dat zij nog iets in hem zien. Vooruit met de geit, we proberen het nog een dagje.

Zijn oudste kleinzoon is nu twintig en zijn moeder vertelde dat hij rijk wil worden met als reden onafhankelijkheid. Als cadeau voor zijn verjaardag heeft hij hem het boek *Denk groot, word rijk* gegeven. Na het uitpakken kreeg de jongen een blosje, keek even naar zijn moeder en zei: ‘Dankjewel opa.’ Wat later, samen op een bank in de tuin, barstte hij los.

‘Opa, cryptovaluta, bitcoins, en er zijn ondertussen al vergelijkbare munten, zijn het nieuwe goud.’

‘Hoeveel heb je al geïnvesteerd?’

‘Vierhonderd euro.’

Ik had gelezen dat de bitcoin flink onderuit was gegaan. ‘En, wat verdiend?’

‘Yes, maar ook verloren.’

Hij was tenminste eerlijk.

‘Maar ik lijd niet aan FUD.’

‘Wat is dat in hemelsnaam?’

‘FUD? Dit staat voor fear – uncertainty and doubt. Angst of onzekerheid. Investeren in bitcoins of een andere cryptomunt betekent dat je de ups maar ook de downs voor lief moet nemen.’

‘Beste jongen, ik heb laatst gelezen dat zogenaamde belangrijke personen de koers opdrijven door iedereen aan te raden dat spul te kopen: de pump and dump-list. Als dat lukt, en dat is misschien gebeurd bij die laatste dip, verkopen zij en nemen hun winst. Zo bekeken is die handel niet meer

dan het oude piramidespel dat door slimmeriken al veel eerder is gebruikt.’

‘Piramidespel?’

‘Ja, er zijn altijd figuren geweest – meestal particulieren – die exorbitant hoge rente uitkeerden aan mensen die geld bij hen stalden. Dat kon natuurlijk alleen maar als zij geld gebruikten dat als het ware aan de onderkant bij hen binnenkwam. In Italië leefde een oud vrouwtje die dat jarenlang volhield. Natuurlijk liep dat mis.’

De jongen lacht en zegt: ‘Cryptomunten gaan gewoon deel uitmaken van het monetaire stelsel. Praktisch elk land is bezig met het uitgeven van een eigen cryptomunt. De Bitcoin komt er aan en hier wordt gesproken over de Deuro. Facebook is bezig met de Libra en ga zo maar door, want de Chinezen en de Amerikanen zitten ook niet stil.’

Hij lacht weer.

‘Wil je nog koffie opa, of pakken we een biertje.’

Hij pakt de krant van de mat en neemt die snel door. Hoewel de EU en de Britten overeenstemming hebben bereikt betreffende de Brexit blijft er onenigheid over de grens tussen Noord-Ierland en het Verenigd Koninkrijk. De protestanten veroorzaken zelfs weer rellen. *‘Noord-Ierland blijft smeulende vulkaan’*, staat er boven het artikel. Opnieuw gedonder. De Oranjemannen laten van zich horen. De kleur oranje die hier niet alleen volop kleurt bij een EK of WK voetbal, maar ook door voormalig stadhouders der Nederlanden in Ierland werd uitgehangen na de slag aan de Boyne in juli 1690. Hij trouwde met de protestantse Mary Stuart en versloeg het leger van zijn verjaagde schoonvader Jacobus; de Engelsen zetten voorgoed een voet in het noorden van Ierland.

‘Wat moet ik met een Nederlander,’ vroeg Maureen hem

een paar dagen na hun kennismaking gekscherend. Gelukkig ben je katholiek. Dan stond zij vlak voor hem in haar ribbroek en een coltruitje met een hesje er over. Zij rook altijd naar buiten. Wat later op de dag, gemixt met haar transpiratie, veranderde die geur in de lucht van een winkel waar men biologisch-dynamisch voedsel verkoopt. Alles aan haar was natuurlijk; het donkere haar bijeengehouden door een lint of gewoon los. Haar soepele loop, die naarmate de dag verstreek, iets katachtigs kreeg. Maar ook een opvallende waakzaamheid, haar ontging niets.

Langzaam vouwt hij de krant op en gooit die met een krachtige zwaai van zich af. Wat hem betreft mogen the troubles opnieuw losbarsten.

Hoe dan ook krijgt hij Maureen daar niet door terug.

Door de smalle voorruit van het wagentje, waarover wat regendruppels naar beneden zakken, ziet hij een verwaaid landschap waar hei en groepjes berkenbomen elkaar afwisselen. De dame naast hem, die het ding bestuurt, praat aan een stuk door, wijst van alles aan, legt uit en geeft soms ‘wat gas’ bij bemodderde paden. Plotseling, bijna boosaardig, klettert de regen op het linnen dakje. Ze lacht en zegt: ‘Wij zitten tenminste droog. Kijk,’ vervolgt zij als vanzelf. ‘Daar, bij die bosrand, dat is een mooie plek en er zijn daar volgens mij nog plaatsen beschikbaar. Bij goed weer ligt die strook de hele dag in de zon.’

‘Bruin zal ik niet meer worden als ik daar begraven lig.’

Ze giechelt beheerst.

Sinds kort heeft hij besloten een graf te kopen op een natuurbegraafplaats. Een uurtje geleden werd hij ontvangen door twee aardige dames, beiden gekleed in een donkergroen mantelpakje, die hem bij een brandende open haard begonnen voor te lichten over de mogelijkheden en hoe hier het een en ander aan toe gaat. Binnen korte tijd vernam hij alles over ontvangsten van nabestaanden. Dat bloemen een week na de begrafenis worden weggehaald. ‘Het is hier tenslotte een natuurbegraafplaats. En uw partner kan er later eventueel in een urn worden bijgezet.’ Wordt zij dan ‘bijgezet’ of er ‘bij gezet,’ vroeg hij zich af.

Toen hij kwam aanrijden dacht hij dat het bouwwerk – waar het kantoor is gevestigd – een verbouwde schapenschuur was maar dat bleek gezichtsbedrog, het was geraffineerd uitgevoerde retrobouw. Ook het interieur en de inrichting van het kantoor oogden gloednieuw. Na een paar

koppen koffie werd hij in een wagentje gezet en nu rijden ze rond over paden met vaak grote plassen, want het regent al dagen. Ze passeren graven met pas neergelegde bloemen die genieten van de regen maar ook rustplaatsen waar de uitgebloeide en verregende boeketten precies verbeelden waar het hier om gaat: vergankelijkheid.

De dame stopt zo dicht mogelijk bij de door haar genoemde plek. Op een laptop zoekt zij het coördinaat en wijst in de richting van een boom waarvan de bladeren, zwaar door al het vocht van de laatste dagen, gelaten afhangen.

‘Daar, vlak onder die grote eik zijn nog plaatsen vrij.’

Iets verderop trotseert een stel het natte weer. Onder een grote zwarte paraplu beschermen zij zichzelf tegen de wind en de regen. Met korte snelle stappen lopen zij in de richting van het kantoor.

‘Laten we maar terugrijden om het verder te regelen, mevrouw. Dit lijkt mij een goede plaats.’

‘Zoals u wilt, meneer.’

Weer binnen, bij de aangename warmte van de open haard, tekent hij – Rolf van Sloten – voor de aankoop van een graf. Kosten vijfendertighonderd euro.

Hij loopt pal langs de rivier over het zogenaamde struinpad. Het gras wordt hier niet gemaaid en door de nattigheid van de laatste weken staat het extra hoog. Wandelaars komen hier nauwelijks, hij ontmoet alleen hondenuitlaters; mensen die het goed voor hebben met hun dier, want hier kunnen die beesten tenminste veilig rennen. Na een tijdje zijn de onderkanten van zijn broekspijpen zeiknat.

Onverwacht passeert een schip. Er hangt een vlag met drie horizontale banen aan de achterstevens: zwart, rood en geel: een Duitser. De nazi's waren gek op die kleuren alleen

werd het geel meestal vervangen door goud. ‘Anna,’ leest hij op de boeg. Met regelmatige tjoeken verdwijnt het schip stroomopwaarts. Een paar momenten later klotsen de uitlopers tegen de oever; om het oplopende water te ontwijken zet hij een paar stappen terug.

Zijn gedachten gaan naar Carla, de aantrekkelijke psycholoog. Beslist afkomstig uit een milieu met al snel een dikke auto voor de deur, en volop reizen naar het buitenland is zij gewend en opgevoed om te sturen. Doordrenkt met zekerheid. Haar modus is, waarschijnlijk onbewust, om aangeleerde eigenschappen te verstrengelen met een therapeutische aanpak. Carla, lieverd, zeiden haar ouders toen zij was afgestudeerd; wij hebben een flat voor je gekocht. Daar kun jij prachtig je cliëntjes ontvangen. Rijke lui gebruiken als vanzelf verkleinwoordjes. Een cruise naar de Noordpool wordt een ‘reisje’. De aankoop van een camper zo groot als een jacht en het je minuten kost om eromheen te lopen wordt aangeduid met: ons campertje.

Na het einde van de vorige sessie, hij en Carla liepen samen naar de lift, vroeg zij terloops of hij wilde nadenken over leuke maar ook onaangename ervaringen in zijn leven. Wat is daar nu weer de bedoeling van? Een psycholoog vraagt vooral, peurt naar verborgen gedachten en gebeurtenissen. Wat voelde je toen? Was dat de eerste keer? Waarom komen er tranen? Kunnen we ook eens een keer lachen had Carla kunnen vragen? Counselen in de ruimste zin. Tragisch genoeg komen er alleen maar vervelende herinneringen bij hem op als het over de oorlog gaat, zoals het voortdurend pesten van kinderen van voormalige NSB’ers. Zij werden – vaak door een groep van wat oudere jongens – in een hoek van de speelplaats gedreven en die begonnen dan te zingen. Het was een variatie op een bestaand liedje. Ook meisjes

werden niet gespaard. Meestal werd er door een onderwijzer snel een eind aan gemaakt. Het komt hem voor dat Carla probeert te toveren; kijk, hier heb je misschien nog nooit over gehoord, maar dit is nu het menselijk tekort, daar heb je een handvat voor. Schud je rugzakje maar leeg dan kun je vrolijk verder leven. Verdomme, de mensheid is er mee vergeven. We moorden, liegen, verraden en verkrachten onverminderd door. Maar ... volgens haar kunnen wij dat via ons denken, doen en laten zonder meer elimineren. Makkelijk zat.

Aan de overkant van de rivier zit een rijtje vissers. Dat komt door hun lichaamshouding want het felle tegenlicht neemt hun hengels weg. Hij ziet alleen maar een paar voorovergebogen kerels die naar het water staren. Zen in de overtreffende trap. Ieder zijn hobby. Voor hem is dat wandelen, lopen. Dat begon met het Pieterpad, de meest geliefde wandelroute van Nederland. Een jaar later stapte hij in het vliegtuig, vloog naar Cork in Ierland en liep de Kerryway.

Tijdens een van die dagen nam hij rust aan de rand van een begraafplaatsje vlak aan zee.

Kruisen – omringd door stevige bemoste stenen – staken donker af tegen een grijze lucht. Keer op keer sloeg het water tegen de rotsen en veroorzaakte een waaier van oplichtende druppels.

‘Magic,’ klonk een stem achter hem. ‘Water wordt wijwater voor de doden.’

Opkijkend zag hij een vrouw met half lang zwart haar. Slanke handen omklemden de banden van een rugzak en zij droeg de meest afgetrapte wandelschoenen die hij ooit had gezien. Met een paar snelle bewegingen ontdeed zij zich van haar rugzak en kwam bij hem zitten; niet vlakbij maar ook geen meters bij hem vandaan. Zonder reactie nam zij de

door hem aangeboden appel aan en at hem schrokkerig op, zelfs het klokhuis ging mee naar binnen. Ondertussen keken zij samen naar het ononderbroken gebeuren. Golven sloegen stuk op de rotsen. Druppels vlogen alle kanten op. Kruisen bleven eeuwig nat.

‘May the luck of the Irish go with you,’ zei een van zijn tijdelijke hospita’s toen hij die ochtend zijn rugzak omgorde. Haar wens ging binnen een uur in vervulling. Samen trokken zij verder en stelden zichzelf pas uren later aan elkaar voor.

Haar naam was Maureen. Maureen O’Flaggerty. Hij kreeg een stevige hand en zag voor het eerst dat haar ogen blauw waren: felblauw. De dagen daarna liepen zij gestaag richting Killarney. Brachten de nachten door in dezelfde bed- en breakfastgelegenheden maar sliepen apart. Maakten elkaar complimenten. Zij: ‘Je spreekt behoorlijk Engels.’ Hij: ‘Je loopt ontzettend makkelijk.’ Voortdurend boog zij zich over een bloemetje of wees hem op een bijzondere vogel en spuide haar kennis over de flora en de fauna met grote stelligheid. Viel stil op plaatsen waar rotsen, zee en wolken leken samen te smelten tot één overweldigend geheel. Precies als bij het begraafplaatsje verwachtte hij een waardering maar het woord ‘magic’ hoorde hij niet meer. Maureen keerde dan in zichzelf, verbleef praktisch catatonisch in dezelfde houding en leek zich niet meer bewust van zijn aanwezigheid.

Niet lang na zo’n moment deden zij het voor het eerst. Naast een rots ontdekte hij een diepe kuil.

Vanuit een intense stilte keken zij elkaar aan. Een lage zon kleurde boomstammen oranje. Zwijgend bleef Maureen toezien hoe hij een slaapzak op de bodem van de kuil drapeerde. Bij het klaarkomen smoorde hij zijn kreten in haar

hals. Langzaam kwamen de geluiden terug; de felle ‘miauw’ van een buizerd, een vlaagje wind dat ver boven hen de bladeren deed ritselen. Na een tijdje ging zij zitten, keek op haar horloge en zei: ‘zullen we maar weer op aarde terugkeren?’ en graaide haar kleding naar zich toe. Terwijl hij zijn condoom wegwerkte was Maureen al aangekleed, liep naar de bosrand en was daar zomaar in gesprek met een schijnbaar uit het niets opgedoken vrouw. ‘Kende je haar?’ vroeg hij haar later. ‘Welnee, zij vroeg de kortste weg naar Stricken Hill, een heuvel hier in de buurt. Kom op, we moeten voor donker in Kenmare zijn.’

Aan de overkant kijken de vissers nog steeds roerloos voor zich uit. Ik verbeeld mij dat ze naar mijn gedachten hebben geluisterd. Zo gebiologeerd dat zij hun dobber niet zagen onder gaan en vissen de tijd namen het aas rustig van de haak te sabbelen. Maureen straalde vrede uit, zelfs nu jaren later beschermt zij de dieren.

Hij draait een kwartslag en loopt verder. Een lichte nevel camoufleert de brug. Nog zo ver weg dat de metalen spanten op lucifershoutjes lijken. Hij fantaseert dat een grote reus op zijn knieën de houtjes voorzichtig tegen elkaar zet en dan gaat staan om zijn bouwwerk te bekijken. Hij ziet ineens volop verkeer; personenauto’s, vrachtwagens, caravans. Maar vooral campers op weg naar hun vakantiebestemming. De ouders van Carla zullen er ook wel bij zijn. Waarom ergert hij zich aan mensen die hij zelf tot leven heeft gewekt? Mensen die niet hoefden te ploeteren om hun hoofd boven water te houden. Bij de laatste verkiezingen was het bij zijn stembureau zo druk dat hij in de rij moest staan en iemand achter hem hoorde zeggen: ‘Partij van de arbeid, Partij van de afgunst, bedoel je.’ Met een ruk had hij zich omgedraaid. ‘Weleens van Groningen gehoord?’

‘Jazeker.’

‘Ook weleens geweest?’

De ander knikte.

‘Mooi hè, al die borgen waar boeren vroeger in woonden. Rijk geworden over de ruggen van landarbeiders die in huisjes woonden waar je bijna over heen kon springen. Vindt u het gek dat daar het socialisme ontstond? Niet door afgunst maar door gebrek.’ Klootzak, had hij er graag aan toegevoegd.

‘Ik, eh ...’

‘Meneer! Wilt u doorlopen, alstublieft?’

De herinnering van de vragende aanmaning zet hem weer in het heden, hij loopt verder maar struikelt half over een gieter die hem door zijn kleur en het hoge gras bijna was ontgaan. Met zijn wandelstok trekt hij het bemodderde en besmeurde ding een beetje opzij. De gieter lijkt onbeschadigd en zit alleen onder het zand en een soort zwart vet. Waarschijnlijk overboord geslagen en door de stroom naar de kant gedrukt. Wie weet hoelang dat ding hier al ligt? Het is een mooi groot formaat en hij besluit hem mee te nemen. Thuis een beetje afschrobben, een lap benzine eroverheen en klaar is Kees.

Hij laat zijn idee om vandaag de brug te bereiken varen en keert zich om. In zijn linkerhand de gieter die zwaarder is dan hij dacht want er zit modder in vastgekoekt. Zouden de vissers aan de overkant hem zien sjouwen? Wat doet die vent daar? Of denken zij: geef nog eens wat door over die Maureen. Neuken in een kuil midden in de natuur, milde porno daar houden wij wel van.

Een maand later logeerde zij bij hem in Nederland.

Op zondagochtend stootte zij hem wakker. ‘Wake up. I want to go to church.’ Het klonk als een bevel. Zoeken in

een buurtkrantje waar een mis werd gehouden en hoe laat. Het werd zijn oude parochiekerk vlak achter de kazerne. Arm in arm stapte hij als een ervaren kerkganger door de stille straten naast haar voort. Vlak voor dat zij naar binnen gingen, drapeerde Maureen een minuscuul zwart doekje over haar hoofd. De geur van wierook en daarna de harde houten banken zetten hem terug in zijn jeugd. De moderne, van ijzerdraad vervaardigde Christus hing nog altijd op dezelfde plaats. Bij het naar voren komen van een jonge priester miste hij het doorgroefde gezicht van pastoor Brouwer. Die zoop als een Maleier. Als misdienaar schonk hij hem indertijd een half glas wijn in. Brouwer reageerde toen met een zacht ‘door schenken, godverdomme’.

Maureen kon het Nederlands niet meezingen, maar stond tijdens de schuldbelijdenis met gebogen hoofd naast hem.

‘Heer ontferm U, Heer ontferm U, Heer ontferm U.’

De pakweg vijftig aanwezigen dreunden de tekst zachtjes na.

‘Heden is het woord vlees geworden en heeft onder ons gewoond.’

‘Heer ontferm U, Heer ontferm U, Heer ontferm U.’

‘Het licht schijnt in de duist...’

Vanaf dat moment luisterde hij niet meer, liet alles over zich heengaan tot zij hem na de consecratie aanstootte. Braaf liep hij achter haar aan. Automatisch vormden zijn handen zich tot een kommetje: links op rechts. Na ongeveer vijftendertig jaar ontving hij de hostie uit handen van een vrouw. ‘Het lichaam van Christus,’ klonk tamelijk vlak.

Bij Maureen had hij iets van seculiere religiositeit verwacht, maar tijdens hun kerkgang voelde hij haar kwetsbaarheid. Door haar gebogen houding leek haar worsteling bijna fysiek; alsof zij ergens boete voor deed.